

Sankt Peters klostrets kyrka Lund

55.7043, 13.1860

När Sankt Peters Klostrets kyrka byggdes på 1300-talet som klosterkyrka åt ett nunnekloster, ersatte den en äldre romansk sandstenskyrka från mitten av 1100-talet, som då blivit för liten.

Klostret var ursprungligen tillägnat både jungfru Maria och aposteln Petrus, som var dess skyddshelgon. På latin hette klostret Sancti moni alis Sancte Marie et Sancti Petri Lundis, alltså Sankta Maria och Sankt Peters kloster i Lund. Efter en tid föll Maria bort i namnet och i klostrets sigill från 1400-talet är det Petrus som är avbildad sittande med himmelrikets nycklar i sin högra hand.

I kyrkans vapenhus i söder sitter till vänster i portalen en sandsten inmurad med ornament av samma typ som i domkyrkans nordöstra kapell. Och man kan tänka sig att stenmästaren Regnerus vid domkyrkobygget även varit arkitekt när den första romanska klosterkyrkan byggdes.

Under medeltiden fanns det hela åtta kloster i Lund. Och precis som Allhelgonaklostret tillhörde Sankt Peters kloster Sankt Benedikts orden. Och därför hade Allhelgonaklostret visitationsrätt över nunneklostret. När klostret var som störst i slutet av 1400-talet ägde det inte mindre än 210 gårdar i Skåne, utöver gårdar i Lund, Malmö, Trelleborg och Landskrona.

Lund hade innan reformationen tjugosju kyrkor. Roskilde hade tjuioen, Trondheim sjutton, Visby tretton och Uppsala hade tio kyrkor. I och med den danska reformationen 1536 stängdes de flesta kyrkorna, och i dag återstår bara två av de medeltida: Domkyrkan och Sankt Peters Klostrets kyrka.

Klosterkyrkan räddades från rivning eftersom den också var församlingskyrka.

Reformationen innebar inte heller någon snabb förändring för Sankt Peters kloster. Klosterbyggnaderna fick stå kvar ytterligare sjuttio år och nunnorna stannade kvar.

År 1541 fick Aage Jepsen Sparre klostret i förläning på villkor att han tog hand om nunnorna. Den siste katolske prästen i Sankt Peters kloster var Petrus Olavi Hallandus som tillträdde 1515. Han blev sedan också den förste evangeliska prästen, och stannade kvar till sin död 1546.

1560 flyttade också nunnorna från Bosjö benediktinerkloster över hit till systerklostret i Lund. Men klostret förföll efter detta snabbt.

Bland annat gav den danske kungen Christian IV 1606 Tyge Krabbe rätt att ta taksten från Sankt Peters kloster till återuppbyggandet av det nedbrända Övedskloster.

Klosterkyrkan skadades sedan flera gånger under krigen mellan Sverige och Danmark. Under det så kallade Hornska kriget på 1640-talet vandaliserades kyrkan svårt av svenskarna och anteckningar berättar om den "nästan" förstörda helgedomen.

Den mest genomgripande renoveringen skedde på 1920-talet på initiativ av kyrkoherde Sam Stadener, och under ledning av Martin Olsson som var professor vid Konsthögskolan.

Och efter att man i början av 1970-talet konstaterat sprickbildning i valven, förmodligen orsakade av den tunga trafiken på Trollebergsvägen genomfördes ännu en restaurering av kyrkan.

Kyrkans torn byggdes under första halvan av 1500-talet, och ersatte då en fristående klockstapel, som tillkommit vid slutet av 1200-talet då kyrkan fick sin första klocka. Denna klocka är en av de äldsta i landet som fortfarande används. Kyrkans lillklocka göts 1906.

Nu till kyrkans interiör.

När vi kommer in genom den södra huvudingången ser vi uppe i en nisch på den norra väggen en skulptur föreställande aposteln Petrus, den kom till kyrkan 1951 och är skuren i trä av konstnären Roland von Bohr i München.

På norra väggen koret ser vi också vad som kallas Priorissans läktare, där klostrets överhuvud priorissan skulle ha haft sin plats under gudstjänsten. Men det är mer troligt att läktaren var avsedd för cantrix, den nunna som utövade växelsång med nunnekören. Troligen satt nunnorna på en sedan länge försvunnen läktare i kyrkans västra del.

Kyrkans huvudaltare består av ett murat blockaltare från 1920-talet på vilket det vilar en romansk altarskiva av svart kalksten som återfanns i golvet vid restaureringen på 1920-talet. På altarets framsida finns muralmålningar av Olle

Hjortzberg med motiv hämtade från passionsberättelsen.

Altaruppsatsen är en triptyk, det vill säga ett tredelat altarskåp, troligen från slutet av 1400-talet, vars mittparti skildrar madonnan med barnet flankerad av två heliga biskopar med stav och bok. Biskopen till vänster om Maria är Sankt Nikolaus. På boken han håller i finns även en guldklimp. Biskopen till höger är fortfarande okänd.

Flyglarna framställer kvinnliga helgon som har tolkats som Sankta Barbara med kalken och Sankta Katarina med svärdet. Flyglarnas baksidor har bemålningar föreställande en helig biskop hållandes en stav och en kyrkmodell samt en mansfigur, sannolikt Sankt Sebastian i röd dräkt hållandes pilar. Altarskåpet skänktes till kyrkan och inköptes 1931 från en tysk auktionsfirma.

Predikstolen har på korgens insida fyra delar som kommer från en äldre predikstol som tillkom runt 1540. Predikstolen och den rikt dekorerad dörren anses av flera konsthistoriker vara från omkring år 1600 och ett mycket tidigt verk av bildhuggaren Jakob Kremberg.

Baldakinen över predikstolen bär Adolf Fredriks och Lovisa Ulrikas initialer och lär ha skänkts till kyrkan 1765.

Till dopfunten som är tillverkad i brons vid mitten av 1800-talet används en dopskål i mässing från 1920-talet.

Ljuskronorna i malm som hänger i kyrkans mittgång är tillverkade 1609 respektive 1670.

Konstnären Olle Hjortzberg har skapat ett flertal muralmålningar i kyrkan. I dopkapellet under orgelläktaren har han framställt Jesus välsignande barnen och på den motsatta väggen ser man dopet.

I den bönenisch för prästens andakt som finns i sakristian har professor Hjortzberg valt som tema scener ur Petrus historia. Att bönenischens konstnärliga utsmyckning är resultatet av en donation erinras man om genom den text som målats i kanten av nischen: "Av kärlek till gud och hans ord har en ringa tjänarinna bekostat denna böneplats åt prästen i Sankt Peters Kloster. Gud löne henne."

Orgeln byggdes 1959 av Marcussen & Son i Aabenraa i sydligaste Danmark, på gränsen till Tyskland.

På klosterkyrkogården ligger ett flertal prominenta personer begravda, som ärkebiskop Olof Sundby, den Folkpartistiske riksdagsmannen och professorn Gunnar Edström. Här finns också en gravsten över John Adalbert Madigan. På stenen står texten: "Härunder hvilar stoftet af Cirkusdirektören John Adalbert Madigan, född 12 augusti 1850 i Lafitte, Amerika, död 23 aug 1897 i Gefle av brändsår, som han erhöill under försök att rädda hustru och barn. Hvila i frid." Madigan är dock inte alls begravd här utan just i Gävle. Och hans styvdotter Hedvig Jensen, men som är mer berömd under sitt artistnamn Elvira Madigan, ligger invid sin älskade Sixten Sparre på Taasinge kyrkogård i Danmark.

Källor:

Webb: Sankt Peters kloster församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Pdf: "Klosterkyrkan - kulturhistorisk karaktäristik och bedömning". Lunds stift 2015. Henrik Nilsson och Max Laserna.

Folder: Klosterkyrkans historia.